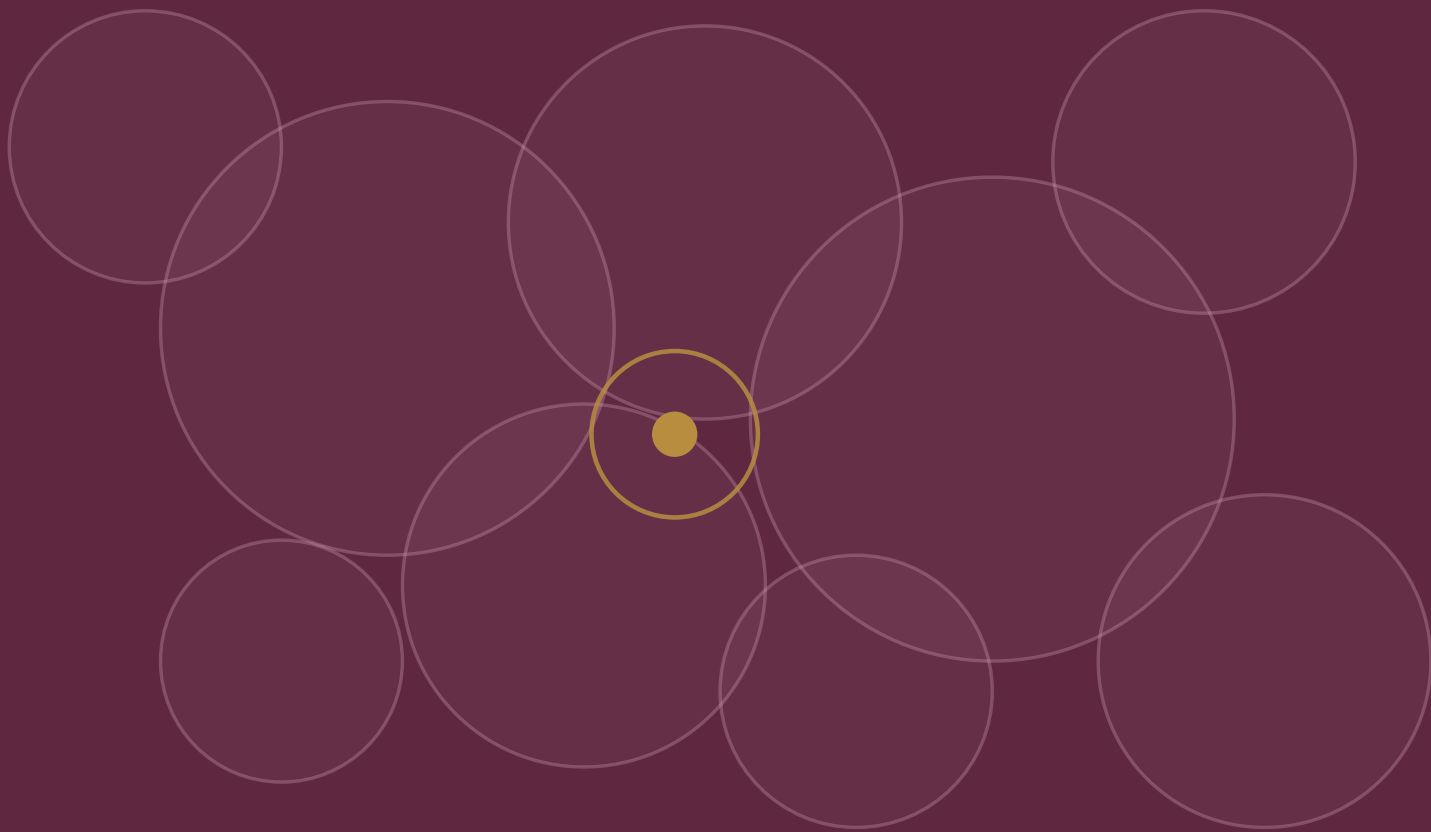

PRZEWODNIK KIERUNKOWY · PRACA SOCJALNA

Jak napisać pracę magisterską z pracy socjalnej

Od problemu społecznego do obrony: diagnoza, badania z klientami i pracownikami, ewaluacja, etyka i rekomendacje, krok po kroku.

Spis treści

Jak korzystać z tego przewodnika	1
1 Specyfika pracy z pracy socjalnej	2
1.1 Zawód i dyscyplina	2
1.2 Typy prac	2
1.3 Perspektywa pracy socjalnej	3
2 Problem i pytania badawcze	5
2.1 Od problemu z praktyki do pytania	5
2.2 Problemy szczegółowe i hipotezy	5
2.3 Perspektywa klienta i perspektywa instytucji	6
2.4 Wykonalność	6
3 Teoria i pojęcia	7
3.1 Teorie i modele pracy socjalnej	7
3.2 Pojęcia	7
3.3 Stan badań	8
4 Kontekst instytucjonalny i prawny	9
4.1 Główne akty prawne	9
4.2 Instytucje	9
4.3 Kontekst lokalny	9
4.4 Proporcje	10
5 Źródła i dane zastane	11
5.1 Dokumenty publiczne	11
5.2 Dokumentacja pracy z klientem	11
5.3 Dane zbiorcze z ośrodka	12
5.4 Krytyka danych	12
6 Metodologia	13
6.1 Elementy rozdziału metodologicznego	13
6.2 Dobór metody do pytania	13
6.3 Łączenie metod	14
6.4 Teren i organizacja badań	14
7 Badanie ankietowe	16
7.1 Ankieta wśród pracowników	16
7.2 Ankieta wśród klientów	16
7.3 Budowa kwestionariusza	17
7.4 Dobór próby i analiza	17

8	Wywiady z osobami w trudnej sytuacji życiowej	18
8.1	Dotarcie do rozmówców	18
8.2	Przygotowanie rozmowy	18
8.3	Przebieg rozmowy	18
8.4	Wynagrodzenie za udział	19
8.5	Język i sposób przedstawiania rozmówców	19
9	Studium przypadku	20
9.1	Kiedy studium przypadku	20
9.2	Struktura studium	20
9.3	Źródła danych	20
9.4	Zgoda i anonimizacja	21
10	Diagnoza środowiska lokalnego	22
10.1	Czym jest diagnoza środowiska	22
10.2	Metody diagnozy	22
10.3	Od diagnozy do projektu	23
10.4	Ograniczenia diagnozy	23
11	Ewaluacja programów i projektów	24
11.1	Logika interwencji	24
11.2	Kryteria ewaluacji	25
11.3	Perspektywy w ewaluacji	25
11.4	Niezależność ewaluatora	25
12	Etyka badań w pracy socjalnej	27
12.1	Zasady etyczne zawodu	27
12.2	Tajemnica i poufność	27
12.3	Świadoma zgoda	27
12.4	Ochrona danych	28
12.5	Sytuacje trudne	28
13	Wyniki, dyskusja i rekomendacje	30
13.1	Prezentacja wyników	30
13.2	Dyskusja	30
13.3	Rekomendacje dla praktyki	30
14	Struktura pracy i redakcja	32
14.1	Typowy układ	32
14.2	Proporcje	32
14.3	Język wobec osób korzystających z pomocy	32
14.4	Cytowanie wypowiedzi i opisów	33
14.5	Przywoływanie przepisów i dokumentów	33
15	Finisz: ostatnie tygodnie	34
15.1	Kolejność	34
15.2	Aneksy	34
15.3	Aktualność przepisów	35
15.4	Antyplagiat i złożenie pracy	35
16	Obrona	36
16.1	Prezentacja	36
16.2	Pytania do pracy	36
16.3	Pytania z zakresu studiów	37

Jak korzystać z tego przewodnika

Ten przewodnik powstał dla studentki lub studenta pracy socjalnej, który ma przed sobą pracę magisterską i chce ją napisać dobrze. Nie powtarza rad o „pracach dyplomowych w ogóle”. Każdy rozdział, przykład i checklista dotyczą pracy socjalnej: problemów, z którymi przychodzą klienci pomocy społecznej, instytucji, które im pomagają, badań z udziałem osób w trudnej sytuacji życiowej, diagnozy środowiska lokalnego i ewaluacji działań pomocowych.

Praca socjalna jest jednocześnie zawodem i dyscypliną akademicką. Wielu studentów studiów magisterskich pracuje już w ośrodkach pomocy społecznej, centrach usług społecznych, powiatowych centrach pomocy rodzinie czy organizacjach pozarządowych. To ogromny atut, bo daje dostęp do praktyki, ludzi i problemów, które trudno poznać z zewnątrz. Stawia jednak pytania, na które ogólne poradniki nie odpowiadają: jak badać własnych klientów, co wolno wykorzystać z dokumentacji ośrodka, jak nie przekroczyć granicy między rolą pracownika a rolą badacza i jak chronić osoby, które i tak są w trudnym położeniu.

Rozdziały od pierwszego do szóstego i od dwunastego do szesnastego są wspólne dla wszystkich prac. Rozdziały od siódmego do jedenastego opisują warsztat badawczy: ankietę, wywiady z klientami, studium przypadku, diagnozę środowiska lokalnego i ewaluację programów. Czytaj te, które dotyczą Twojej pracy.

Po drodze spotkasz pięć rodzajów ramek. **Definicje** porządkują pojęcia. **Przykłady z praktyki** pokazują, jak zasada wygląda w gotowym tekście. **Pułapki** opisują błędy, które powtarzają się w pracach z tego kierunku. **Checklisty** pozwalają sprawdzić rozdział przed wysłaniem go promotorowi. Ramki **Okiem recenzenta** pokazują, na co patrzy osoba, która wystawi ocenę.

Przepisy dotyczące pomocy społecznej i usług społecznych zmieniają się często. Fakty prawne w przewodniku odpowiadają stanowi z 2026 roku, ale przed oddaniem pracy zawsze sprawdź aktualne brzmienie ustaw, na które się powołujesz.

Powodzenia. Dobra praca magisterska z pracy socjalnej łączy rzetelne badanie z wrażliwością na ludzi, których dotyczy, i kończy się wnioskami, które mogą realnie poprawić czyjąś sytuację.

01

Specyfika pracy z pracy socjalnej

Na seminarium z pracy socjalnej często pojawiają się tematy bardzo bliskie codziennej pracy studentów: bezdomność w gminie, przemoc w rodzinie, ubóstwo seniorów, wypalenie pracowników socjalnych. To dobre punkty wyjścia, bo stoją za nimi prawdziwe problemy. Recenzent oczekuje jednak więcej niż opisu problemu i listy działań ośrodka. Ten rozdział pokazuje, czym praca magisterska z tego kierunku różni się od sprawozdania z działalności instytucji.

1.1 Zawód i dyscyplina

Globalna definicja pracy socjalnej, przyjęta w 2014 r. przez Międzynarodową Federację Pracowników Socjalnych (IFSW) i Międzynarodowe Stowarzyszenie Szkół Pracy Socjalnej (IASSW), opisuje ją jako zawód oparty na praktyce i dyscyplinę akademicką, które wspierają zmianę społeczną i rozwój, spójność społeczną i upodmiotowienie ludzi. Wskazuje też na zasady sprawiedliwości społecznej, praw człowieka, zbiorowej odpowiedzialności i szacunku dla różnorodności.

W polskich uczelniach kierunek praca socjalna prowadzą różne jednostki, najczęściej instytuty socjologii, pedagogiki lub nauk o polityce. Wpływa to na oczekiwania wobec pracy magisterskiej: w jednym miejscu promotor zwróci uwagę na warsztat socjologiczny, w innym na perspektywę pedagogiczną lub polityki społecznej. Warto od początku wiedzieć, w jakiej tradycji pisze się prace w Twoim instytucie.

Praca badawcza a sprawozdanie z działalności

Sprawozdanie z działalności ośrodka mówi, ile osób objęto pomocą, jakie świadczenia wypłacono i jakie projekty zrealizowano. Praca badawcza pyta, jak ludzie doświadczają problemu i pomocy, od czego zależy skuteczność wsparcia, jakie czynniki utrudniają wyjście z trudnej sytuacji albo jakie są potrzeby społeczności lokalnej. Dane ze sprawozdań mogą być materiałem pracy, ale nie zastępują pytania badawczego.

1.2 Typy prac

Typ pracy	Pytanie w centrum	Metody	Przykładowy temat
Diagnostyczna	Jaka jest skala i charakter problemu w środowisku?	Analiza danych zastanych, ankieta, wywiady	Sytuacja osób starszych samotnie mieszkających w gminie wiejskiej
Badanie doświadczeń klientów	Jak osoby korzystające z pomocy doświadczają problemu i wsparcia?	Wywiady pogłębione	Doświadczenie wychodzenia z bezdomności w programie mieszkaniowym

Typ pracy	Pytanie w centrum	Metody	Przykładowy temat
Badanie pracowników i instytucji	Jak działają instytucje i ludzie, którzy w nich pracują?	Ankieta, wywiady, analiza dokumentów	Obciążenie administracyjne a czas pracy z klientem w ośrodkach pomocy społecznej
Studium przypadku	Jak przebiegała praca z konkretną rodziną lub osobą?	Analiza dokumentacji, wywiady, obserwacja	Praca socjalna z rodziną przeżywającą trudności opiekuńczo-wychowawcze
Ewaluacyjna	Jakie są efekty programu lub projektu?	Dane, ankiety, wywiady z uczestnikami i realizatorami	Ocena programu aktywizacji społeczno-zawodowej w centrum integracji społecznej
Diagnoza środowiska lokalnego	Jakie są potrzeby i zasoby społeczności?	Metody partycypacyjne, mapowanie zasobów	Diagnoza potrzeb mieszkańców osiedla przed utworzeniem klubu sąsiedzkiego

1.3 Perspektywa pracy socjalnej

Praca z tego kierunku powinna mieć wyraźną perspektywę pracy socjalnej: patrzeć na człowieka w jego środowisku, uwzględniać zasoby, a nie tylko deficyty, i kończyć się wnioskami dla praktyki pomocowej. Temat o przemocy w rodzinie może być pracą z psychologii, prawa albo pracy socjalnej. W tym ostatnim przypadku pytanie dotyczy tego, jak system wsparcia działa wobec rodzin doświadczających przemocy i jak mogą pracować z nimi pracownicy socjalni.

⚠ Opis problemu i katalog świadczeń

Praca o ubóstwie energetycznym zawiera rozdział o definicjach ubóstwa, rozdział o rodzajach świadczeń z ustawy o pomocy społecznej, rozdział z danymi GUS i dziesięć stron ankiety wśród 30 klientów ośrodka z wykresami kołowymi. Nie ma pytania badawczego ani wniosków wykraczających poza „ubóstwo jest poważnym problemem”. Wybierz jedno pytanie, np. jak gospodarstwa domowe radzą sobie z kosztami ogrzewania i jaką rolę odgrywa w tym pomoc ośrodka, i zbadaj je.

💬 Okiem recenzenta

Najpierw sprawdzam, czy praca stawia pytanie badawcze i czy ma perspektywę pracy socjalnej, zamiast wyłącznie opisywać problem społeczny. Potem patrzę na etykę badania, bo w pracach z tego kierunku badani są często w szczególnie trudnej sytuacji. Na końcu czytam rekomendacje: czy wynikają z wyników i czy da się je wdrożyć w praktyce.

✅ Zanim zaczniesz

- ☐ Wiesz, w jakiej tradycji (socjologicznej, pedagogicznej, polityki społecznej) pisze się prace w instytucie
- ☐ Umiesz odróżnić swoją pracę od sprawozdania z działalności instytucji

- ☐ Wybrałeś typ pracy i metody dobrane do pytania
- ☐ Wiesz, jak dotrzesz do badanych i czyja zgoda będzie potrzebna
- ☐ Umiesz w jednym zdaniu powiedzieć, co z pracy wyniknie dla praktyki pomocowej